

**HELA
SVERIGE.**

*Hela Sverige
ska leva!*

U-Svängen

Informationsblad från Länsbygderådet i Västmanland Nr 2/2020 • Sept

**LÄNSBYGDERÅDET
I VÄSTMANLANDS LÄN**

Upplaga 250 ex

Foto: Jonas Bilberg

3

ÖPPNA LANDSKAP

4-5

KÖPINGS MUSTERI

6

BERGSLAGSPENDELN

Redaktörens ruta

Oj, oj, oj! Denna förbaskade Coronapandemi. Den har förlamat och ointetgjort det mesta som byalag och utvecklingsgrupper planerat inför den gångna sommaren. Inte heller Landsbygdsriksdagen kunde genomföras enligt planerna.

Därför innehåller inte det här numret någon presentation av ett byalags verksamhet. I stället har vi tittat på vikten av öppna landskap och entreprenörskap. Vi har besökt Seglingsbers gård och Köpings mussteri samt tillåtit oss att ha åsikter om sorgebarnet Bergslagspendeln.

Nästa nummer av U-Svängen kommer i slutet av oktober. Då hoppas jag att just du har något att berätta om. Jag kan skriva om du berättar men självklart får du mer än gärna skriva själv.

Inge Larsson
Tel: 070-665 45 43
E-post: virsboinge@telia.com

LÄNSBYGDERÅDET
I VÄSTMANLANDS LÄN

HELA SVERIGE SKA LEVA/VÄSTMANLAND

är en ideell förening. Rådet ska vara länken mellan centrala, regionala, kommunala och lokala aktörer. På så vis kan den lokala utvecklingen främjas.

Vill du eller dina kontakter läsa U-Svängen på nätet, gå till www.helasverige.se och klicka på "Välj länsbygderåd" för att se Västmanland.

ORDFÖRANDE HAR ORDET:

Mitten av september och vi går mot höst. Saker och ting börjar så sakta gå åt rätt håll. Styrelsemöten hålls och årsmöten står som spön i backen om än med lite annorlunda utformning.

16 september deltog jag i ett ordförandemöte för vår riksorganisation, Hela Sverige ska leva, via ZOOM på dator då vi även kunde delas in i grupper och arbeta. Ett suveränt sätt att hålla möten och konferenser på i dessa tider.

En mycket intressant dag där vi bland annat gick igenom en rapport gällande Landsbygdsutredningens 75 förslag av vilka bara tre (3) är helt genomförda.

I nästa nummer av U-Svängen redovisar vi resultatet av rapporten.

Det är nu dags att nominera till Årets lokala utvecklingsgrupp och Årets kommun i Sverige. Se vidare information på www.helasverige.se. Jag kommer också att lägga ut information på vår hemsida och via facebook.

Med önskan om en härlig höst

Helen Fablin, Ordförande

LANDSBYGDS-RIKSDAGEN FRAMFLYTTAD

Nu är det bara att konstatera att det inte blir någon Landsbygdsriksdag i år. Styrelsen för Hela Sverige ska leva har beslutat att skjuta upp detta för landsbygden så viktiga evenemang till våren 2021. Om Coronan då tappat taget och ebbat ut kommer Landsbygdsriksdagen att genomföras i Jönköping under våren.

Blir det verklighet så planerar man för en Landsbygdsriksdag light eller om man vill kalla det för Landsbygdsdebatt valåret 2022. Det är ju viktigt att man ordnar en arena för att diskutera landsbygdsfrågor med ledande politiker inför valet detta år.

Sörmland får som planerad arrangör för Landsbygdsriksdagen 2022 därmed flytta fram denna riksdag till 2024. Vi återkommer med mera information i U-svängen om och när nya beslut fattas.

LÄNSBYGDERÅDET
I VÄSTMANLANDS LÄN

INBJUDAN TILL ÅRSMÖTE

Länsbygderådet i Västmanland HSSL
Torsdag den 22 oktober 2020 kl 18.00
i Åvestbogården, Isnäsavägen 16, Fagersta
(strax söder om Fagersta, väg 66)

Mötet börjar med att vi samlas runt smörgåsar, dricka samt kaffe.
På grund av coronapandemin har vi beslutat att inte bjuda in någon föreläsare.
Årsmöteshandlingarna delas ut till deltagarna vid ankomsten.
Meddela ev matallergi.
Anmäl deltagande senast den 12 okt till:
Styrelsens sekreterare Regina Da Re
Mobil: 073-734 12 94
E-post: gina-julia@hsv.se

Hjärtligt välkommen!

Du och Din förening är alltid viktiga.
Alla lokala krafter måste aktiveras i arbetet för att ge människorna i Västmanland möjlighet att bo och verka också utanför de större tätorterna.
Samhällsservice, bredband, boende, integration är några av de frågor som snart måste lösas.
Västmanlands länsbygderåd är en del av Hela Sverige ska leva, som arbetar ideellt för att skapa ett nät av centrala, regionala, kommunala och lokala aktörer.

Magnus Åstrands ungdjur gör ett viktigt naturvårdsjobb genom att hålla utmarker och mader välbetade och fria från sly.

I förra numret av U-Svängen skrev jag om humlor och bin och hur viktiga de är för att vi skall kunna få frukt och bär och för att vi skall få njuta av blommande hagar och ängar. I det numret lovade jag att återkomma med synpunkter om öppna landskap. Lite fel kanske. De öppna landskapen borde kommit före blommor och bin. Men nu tar vi vikten av bevarandet av de öppna landskapen. Bättre sent än aldrig.

För 6000 år sedan började en stor omställning i Sverige. Konsten att odla grödor kom till vårt land. Några av stenåldersfolket som tidigare varit jägare och samlare lyckades erövra stora markområden där de kunde odla sina grödor som med den tidens mått säkerligen var en lika stor omställning som då industrialismen kom i slutet på 1800-talet.

De uppodlade markerna var nog som störst i vårt land runt 1920. Sedan började man skogplantera utgårdarnas ängar och gårdar. Sedan 1970 har 800 000 hektar åkrar, ängar och hagar skogplanterats. Ofta blev de sterila granplanteringar helt utan undervegetation.

Dagens viktiga hjältar i naturvården är de djurhållare som har sina kor, får och hästar ute på grönbete i hagar och ängar. Genom dessa beten hålls många marker öppna och fria från sly. Detta gör att gamla ängsblom-

mor kan blomma, hagmarkernas sällsynta och rödlistade svamparter får livsrum och fjärilar och bin kan samla nektar och pollinera blommor på grödor, bärbuskar och fruktträd. Det är den typen av livsbejakande naturtyper som gör landsbygden attraktiv även för rekreationstörstande storstadsbor.

Vi träffade Magnus Åstrand på Seglingsbergs gård. Han och hans fru Elisabeth driver gården. De har drygt 200 mjölkkor och 350 betande ungdjur. 300 i Surahammars kommun och ett 50-tal i ett naturvårdsområde vid Hällsjön i Sala kommun. Utan dessa djurs naturvårdande betande skulle vi alla som bor i trakten vara många skönhetsupplevelser fattigare.

Magnus förklarade hur hela kretsloppet för ett jordbruk med kor fungerade. Det var mycket komplicerat. Förenklat kan man säga att jordens mull, gräsvallar i träda, koras bete och slutprodukten mjölk och kött

är alla lika viktiga för att få ett långsiktigt lönsamt jordbruk att fungera.

Men Magnus hade också en enklare förklaring. ”Jag kan inte åka in till torget och sälja gräs. Men om gräset går via mina kossors magar blir det till attraktiv mat som mjölk och naturbeteskött som båda är åtråvärda produkter på den svenska marknaden.”

Tyvärre minskar intresset för jordbruk med kreatur till förmån för jordbruk med endast spannmålsodling. Åsikterna om att vi skall äta mindre kött och att kor utpekas som problem i koldioxiddebatten är, eller kan bli, en försvarande omständighet för kreatursbönderna. Varje nerlagt kreatursbestånd är ett nederlag för naturvården och för förespråkarna för öppna landskap. Vi hoppas att Magnus och alla hans kollegor för naturvårdens skull fortsätter med den så viktiga djurhållning på naturbetesmarker.

Inge Larsson

Lantbrukarparet Stefan och Nina Karlin i Munktorp lånade ut två kor för att beta av hagmarker i Gammelby där de mycket sällsynta svamparna praktvaxskivling och sotfinger-svamp finns. Utan bete skulle det vara uppenbar risk för att dessa rara svampar skulle försvinna för alltid.

KÖPINGS MUSTERI

EN LYCKAD SATSNING

Musteriets vd Lena Ryberg-Eriksson och hennes dotter Johanna Ryberg har fyllt korgarna med läckra KRAV- äpplen.

Anders Eriksson visar oss runt i den nya frukt- och bärödlingen hemma på gården i Rasgärde

Foto: Jonas Bilberg

Lena och Johanna förbereder en must- och ciderprovning i vagnslidrets bar.

Vi hittade en liten annons som väckte vår nyfikenhet. Det handlade om det KRAV-märkta Köpings Musteri som ligger vid vägs ände några kilometer öster om Köping. Vi tog kontakt med musteriets vd Lena Ryberg-Eriksson som berättade att musteriet var hennes baby, men att maken Anders och dottern Johanna också var delägare och anställda i musteriet. Dessutom har musteriet en fast anställd och under äppelsäsongen ett 25-tal säsongsarbetande plockare.

Det hela började 2002 då Lena och Anders tog över Anders föräldragård i Rasgärde by utanför Köping. Gården ställdes om till KRAV redan ett par år tidigare och 2014 riktades intresset mot äpplen. Man började i liten skala med en enkel press och småskalig hantering och gjorde äppelmust av inlämnade äpplen. I dag har man en toppmodern anläggning som säkerställer sortrena muster utan avkall på KRAV-certifieringens höga kvalitetskrav. De sortrena musterna med varje äppelsorts unika smak har fått stor uppskattning och efterfrågan på marknaden. Sortimentet har nu utökats genom att man gör alkoholhaltig cider av must. Den får man inte sälja vid musteriet men den finns att köpa på Systembolaget i Köping och vissa sorter finns på bolagets beställningslista i hela Sverige.

För att säkerställa råvarutillgången köpte musteriet för något år sedan Sveriges första ekologiska äppelodling i Berg utanför Hallstahammar. En odling på 10 hektar och med cirka 6 000 träd.

Lena berättar lite stolt att man tillverkar cirka 100 000 flaskor och några tusen Bag in Box-

förpackningar sprängfyllda med underbara smaker och nyttiga vitaminer.

– På gården har vi rustat vagnslidret till en gårdsbutik och en pop-up restaurang där grupper kan beställa provsmakningar av musteriets produkter och guidade turer i vårt musterier, säger Lena.

Innan vi lämnade musteriet provsmakade vi ett antal olika muster, alla med olika karaktär och gastronomiska upplevelser. Vi kan varmt rekommendera ett besök på musteriet. Ni kommer inte att bli besvikna.

Inge Larsson

Vinter Karlsson sköter buteljeringssmaskinen.

Flaskorna tvättas och torkas innan de går till etiketteringsmaskinen. Vid vårt besök skötte Johanna det jobbet.

Konsten att nå målen!

Under livets gång avger vi mängder av löften och sätter upp otaliga mål. En del är kloka och genomtänkta, andra är hastigt påkomna, typ nyårslöften.

Alla löftens förbannelse är otåligheten som gör att man vill nå målet på kort tid. När inte det lyckas faller man och vänkretsen kommer med hänfulla "Vad var det jag sa"-kommentarer.

Då gäller det att orka bita ihop och resa sig och fortsätta mot målet. Det är inte hur många gånger du faller utan hur många gånger du reser dig upp igen som avgör om du kommer att lyckas.

Varje gång du reser dig upp och fortsätter har du kommit en bit närmare målet och en bit längre ifrån det du ville ändra på.

Lycka till med att nå målen för ditt nästa löfte!

Inge Larsson

ARONIA

det okända superbäret

Aroniabusken är spridd i stora delar av Europa och Sverige. Trots det är dess fantastiska hälsoegenskaper nästan helt okända i vårt land. Här hemma är Aronian mest känd som prydnads- och häckbuske.

Aroniabuskarna är mycket produktiva och bär från augusti till november. Har du Aronia hemma i din trädgård och inte tar hand om bären är det dags att tänka om. Förutom att bären håller dig slank och hjälper kroppen att bli av med gifter så är de också rena vitaminbombarna.

HÄR ÄR 7 SKÄL ATT ÄTA ARONIABÄR

1 Proppfulla med antioxidanter

Bären har bland de högsta koncentrationen av de antioxiderande antocyaninerna som påträffats i någon frukt.

2 Kan minska muffinsmidjan

Har visat sig kunna främja viktminskning samt bidra till mindre fettinlagring kring midjan.

3 Fungerar som detox

Innehåller ämnen som binder gifter och hjälper kroppen att bli av med dessa genom att påskynda njurarnas arbete.

4 Hjälper muskelåterhämtning

Aroniabäret har visat sig hjälpa upp snabbheten på muskelåterhämtning efter fysisk ansträngning.

5 Utmärkt att sylta

Tack vare sin höga halt av pektin passar aronian mycket bra för syltning.

6 Godare efter frost

Bären är något sträva i smaken men den förbättras om bären blir frostnupna innan de skördas.

7 Nyttig juice

Om du inte tillhör de lyckliga som har aroniabuskar så finns bären att köpa både som frystorkade och som juice.

Källor:
aroniainfo.se, skogsskafferiet.se

Foto: Inge Larsson

Bergslagspendeln går inte som tåget

Vi har skrivit om Bergslagspendeln tidigare och vi har haft möten med topparna från alla ansvariga parter. Vi trodde då att det inte kunde bli värre. Det kunde det. Nu händer det som man inte trodde och inte tror kan vara möjligt. Mitt barnbarn som är trettio-fem år pendlar dagligen från Virsbo till Västerås. De tågen han åker på morgonen har, om de ens kommit, under de senaste tre månaderna gått enligt tidtabell endast några få dagar.

Här om veckan stod jag själv vid stationen och väntade på det försenade tåget. Dröm om min förvåning när tåget med full fart dundrade in på stationen och passerade utan att stanna. Jag stod där och såg det själv annars skulle jag inte ha trott att något sådant kunde vara möjligt. Man tycker att en av de elementära sakerna i en lokförarens arbete är att stanna vid stationerna och ta upp passagerarna. Det är ju för det tågen går. En afrikansk invandrare sade till mig att tågen i Afrika håller tiden och är bättre än tågen mellan Ludvika och Västerås. Jag trodde inte honom då, men nu gör jag det. I dag fredagen den 11:e september ringde barnbarnet och var förtvivlad. Tåget stod stilla någonstans ute i ödemarken mellan Hallstahammar och Dingtuna. Han missade därmed en för arbetet viktig föreläsning och några andra missade tåget till Arlanda.

Att tågen dessutom är i så uruselt skick att de överhuvudtaget inte borde användas som moderna kommunikationsmedel för folk gör ju inte saken bättre. Ofta är toaletterna låsta och ur funktion eller så smutsiga att man inte av sanitära orsaker vill använda dem. Ibland

är det bara en dörr i hela tåget som fungerar och kupéerna är det oftast stekhet. Det finns ingen fungerande luftkonditionering. Folk har klivit av tågen för att de behövde en toalett eller för att de inte stått ut med hettan. Någon har även hämtats av ambulans av den anledningen.

Jag försökte för någon vecka sedan kontakta ansvariga på regionen för att höra mig för om vad som egentligen sker med och på Bergslagspendeln. Döm om min förvåning då jag bryskt blev upplyst om att regionen inte hade någonting med de tågen att göra. Jag fick vända mig till SJ, fick jag som besked. Trots idoga försök lyckades jag inte ta mig förbi växel. Kanske man har signalfel även där.

För en dryg månad sedan träffade jag en av de politiska topparna på Region Västmanland och tog upp frågan om Bergslagspendeln. Han lovade att återkomma med besked. Än har jag inte hört något så det verkar vara förseningar där också. Allt detta tyder på en helt oacceptabel nonchalans och inkompetens på alla nivåer.

De toppolitiker jag sökt i frågan om tågen är säkert samma personer som vart fjärde år, inför valen, står i valstugor och talarstolar och talar sig hessa om partiets stora satsningar på landsbygden och de för dess invånare så viktiga och fungerande kommunikationerna. Nu är det hög tid att gå från ord till handling. Alla som åker med Bergslagspendeln är riktigt, riktigt trötta på skrottpågen och förseningarna.

Inge Larsson

Mobil: 070-665 4543

E-post: virsboinge@telia.com

ÅRETS JULMARKNAD INSTÄLLD

Den traditionella julmarknaden med knallar och serveringar kan Byalaget inte genomföra i år på grund av Coronan men de kommer att sälja kransar, kärvar och julgransar som vanligt inför advent och julen.

Nu är julkärvar bärgade och ligger på tork i väntan på försäljning. Kransar skall bindas och julgransar huggas när man närmar sig advent.

Föreningens ordförande Helen Fahlin tycker att det är tråkigt att ställa in deras stora julmarknad men poängterar att de inte hade något annat val. Men nu laddar vi om och hälsar alla knallar och besökare välkomna till julmarknaden 2021 säger hon lite uppgivet.

Mer information om försäljningen finns på:
www.avestbobyalag.se och
byalagets Facebooksida

Kjell Broström på traktorn och Jan-Erik Eriksson på självbindaren lovar att årets julkärvar blir extra fina.

Under innevarande programperiod ställdes Leader Bergslagen och fem andra Leader-områden utanför. Det var Jordbruksverket som av någon outgrundlig anledning gjorde denna bedömning. De områden som ställdes utanför protesterade men Jordbruksverket stod fast vid beslutet utan angivande av skäl. Vänstern motionerade i riksdagen men endast Centerpartiet ställde sig bakom att alla områden skulle få del av EU-medlen för Leader.

Nu går vi in i en ny sjuårig Leaderperiod och Leader Bergslagen har lämnat in en intresseanmälan för att få bilda ett område under denna period. Om detta finner nåd hos Jordbruksverket så betyder det att föreningar i Surahammars, Skinnskattebergs, Fagerstas och Norbergs kommuner åter kan komma i åtnjutande av dessa ganska stora EU-medel som avsatts för landsbygdsutveckling.

Vi i U-Svängen håller tummarna och in-formerar vidare så snart det finns någon ny information.

Inge Larsson

NATURRUTAN

Igelkotten är ett folkkärt djur.

Många önskar att ha dem hemma på tomten. En vän till mig har hela åtta stycken som hon matar med kattmat. När jag hälsade på henne var en av igelkottarna framme och åt. Han, om det nu

var en han, klämde i sig en hel burk av kattmaten. När det var gjort stapplade han till synes sprängmätt till närmaste buske där han kröp ihop och somnade.

Nu till hösten kan vi hjälpa igelkottarna med att låta något av trädgårdens hörn

förbli ovårdat med en löv och rishög. Det blir ofta vinterhem där de i vinterdvala sover tills vårsolen väcker dem

Inge Larsson

Igelkotten äter kattmat

På väg till sovplats

Sover under busken

LÄNSBYGDERÅDET I VÄSTMANLANDS LÄN

HÖR AV DIG!

Utnyttja möjligheten att berätta om din förening! Vad jobbar ni med? Hur kom ni igång? Planer?

"Ingen kan skriva" säger ni — bara ring eller maila till Inge Larsson, så får ni hjälp med att berätta!

Alla kontaktmöjligheter vid Inges bild här intill!

Du kan kontakta vem du vill bland styrelsens medlemmar — adresser här intill. Välkommen att höra av dig!

POSTADRESS:

Hela Sverige ska leva/
Länsbygderådet i Västmanland
c/o Regina Da Ré
Svedvi-Berga 11
734 92 Hallstahammar

Länsbygderådets styrelse 2020

Ordförande
HELEN FAHLIN
Korsbacksvägen 17
737 91 Fagersta
070-511 14 38
helen.fahlin@helasverige.se

Kassör
NILS-GUNNAR NILSSON
Rikshusvägen 1 A
722 33 Västerås
021-604 58, 073-638 10 78
nigun44@gmail.com

Sekreterare
REGINA DA RÉ
Svedvi-Berga 11
734 92 Hallstahammar
073-734 12 94
gina-julla@live.se

U-Svängen
INGE LARSSON
Kvarnängsvägen 10
730 61 Virsbo
070-665 45 43
virsboinge@telia.com

ANN-MARIE KARLBERG
Barkarövägen 14
736 93 Kungsör
072-510 45 25
ann-marie.karlberg@hotmail.com

MARLENE CARLSSON
Sotvretsvägen 4 A
739 30 Skinnskatteberg
073-665 20 80
balibuddha@hotmail.com

ANSVARIG UTGIVARE AV U-SVÄNGEN: Länsbygderådets ordförande Helen Fahlin.

Skickas till länets ca 110 lokala utvecklingsgrupper, kommunala tjänstemän, turistbyråer, organisationer som Coompanion, LRF, ALMI med flera samt myndigheter som Länsstyrelsen och Landstinget.